

ชะรักป่า : สมุนไพร – ไม้ประดับ

ภาพ : ชะรักป่า *Clerodendrum serratum* (L.) Moon
โดยศักดิ์วิชัย อ่อนทอง ถ่ายที่จังหวัดพัทลุง

พืชสกุลพนมสวรรค์ (*Clerodendrum* L.) วงศ์กะเพรา (Lamiaceae) ในประเทศไทยมีจำนวน 35 ชนิด 1 พันธุ์ ซึ่งจรัล ลีรติวงศ์ ได้ศึกษาและรายงานไว้ในวิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2544 พืชสกุลนี้มีการใช้เป็นสมุนไพรในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 23 ชนิด ตามรายงานใน Medical Plants of East and Southeast Asia : Attributed Properties and Uses ของ L.M. Perry (1980) สำหรับประเทศไทย ในรายงานการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในประเทศไทย

กรณีศึกษาในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยชูศรี ไตรสนธิและปริทรรศน์ ไตรสนธิ ในวารสารพฤกษศาสตร์ไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 : 1-23. 2552. ของสมาคมพฤกษศาสตร์และองค์การสวนพฤกษศาสตร์

พบว่า ชาวกะเหรี่ยงใช้สมุนไพร ‘ควิโดเจ้าะ’ สำหรับแก้พิษ โดยนำใบมาเผาไฟพอกแก้พิษยางรัก และจากการตรวจระบุชนิดตัวอย่างสมุนไพรตามหลักอนุกรมวิธานพืช พบว่าสมุนไพรนี้มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Clerodendrum serratum* (L.) Moon นอกจากนี้ ทศนีเวช ยะโส ได้รายงานในพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวกู๋และชาวลัวะใน

เขตตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน : วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2543 ว่าชาวเขาเผ่าถิ่นเรียกพืชนี้ว่า “ตั่งต่อ” นำมาใช้เป็นสมุนไพร แก้ไข้มาลาเรีย โดยใช้รากต้มน้ำดื่ม

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ *C. serratum* (L.) Moon ตามรายงานของจรัล สิริติวงศ์กล่าวว่า พืชนี้เป็นไม้พุ่ม สูง 1-5 เมตร ใบเดี่ยว เรียงรอบข้อ 3 ใบ หรือออกตรงข้าม สลับตั้งฉาก ใบรูปขอบขนาน รูปรี รูปไข่ รูปไข่กลับ โคนใบสอบ ปลายใบแหลมหรือมน ขอบใบหยักเป็นซี่ ซ่อดอกแบบช่อแยกแขนง ออกตามปลายยอด ใบประดับรูปไข่กลับ กลีบเลี้ยง สีเขียวแกมม่วงหรือเขียว โคนเชื่อมเป็นรูปถ้วย ปลายตัดหรือแยกเป็นแฉก 5 แฉก กลีบดอก 5 กลีบ โคนเชื่อมเป็นหลอด กลีบดอกสีขาวแกมม่วง ผลรูปกลมแกมรูปรี ผิวเป็นมันวาว ผลสุกสีดำ กลีบเลี้ยงอยู่ติดทนจนเป็นผล มีชื่อทั่วไปว่า **ชะรักป่า** และมีชื่ออื่นๆ ได้แก่ กรีปลา แข้งม้า ชั่งตอ ควิโด สามสุข ตั่งต่อ เป็นต้น พบได้ทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย ตามป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าเขาหินปูน พื้นที่เปิดทั่วไป ระดับความสูง 10 – 2,178 เมตร ออกดอกตลอดปี

ชะรักป่าเป็นพันธุ์ไม้ที่มีช่อดอกสวยงามน่ารัก ดอกสีขาวหรือขาวแกมม่วง ปลูกง่าย จึงเริ่มเป็นที่นิยมในวงการไม้ประดับ ซึ่งปัจจุบันได้มีการเสาะแสวงหาพันธุ์ไม้ไทย ชนิดใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจ และเพิ่มตัวเลือกของชนิดไม้ประดับตามความต้องการ จึงพบชะรักป่าขายอยู่ในตลาดไม้ประดับบางแห่งในกรุงเทพฯ ดังนั้นชะรักป่าจึงเป็นสมุนไพรที่น่าสนใจชนิดหนึ่ง เพราะนอกจากมีสรรพคุณทางยาแล้ว ยังมีอนาคตในวงการไม้ประดับอีกด้วย

ณัฐตรา จันทรสุวานิชย์

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสมุนไพร